

però pregàns en tant que donam-la-li», Jaume I (Cron., § 273, Ag., p. 311).

Inseparable del verb és el substantiu, que no és menys antic: «lo cor del bon cristià, qui retén bé la paraula de Déu e la met en obra, ço és, senes avareza e senes adulteri e senes *escarn* e senes neguna o<r>reeza», *Hom. d'Org.*, f° 73r15; en l'assalt de la Ciutat de Mallorca, «fo lo primer que-y entrà Johan Martines --- e après d'él en B. de Gurp e --- un cavaller qui anava ab sire Guilleumes qui havia nom Soyrot, e aquest nom li havien mès per *escarn*», «dixeren-nos ço que volia fer l'Infant, qui faera cosa que fóra a *escarn* de Nòs», Jaume I (Ag., pp. 134, 500). Després és la forma predominant en català antic: «girà's envers Griselda, e ab clara veu, denant tots, quaix traent-se *escarn* de ella, dix ---», *BMetge (V. e Griselda)*, 40.11; «quant un hom o dona dexa mala vida e pren devoció, ara vós sereu examinat per los vehins; diran-vos: —Veus: per yproesia ho fa — huns ho tenen a bé, altres ne fan *escarns*; tenir fort! --- en lo psalm 'Deus, venerunt gentes, facti sumus *escarn* e vituperi als nostres vehins' ---», *StVicentF (Quar., 193.159)*.

És la forma molt predominant a l'Edat Mitjana. També es troba en el període arcaic *esquern*, en textos de color lingüístic nòrdic o occitanitzant: Guillem de Cervera l'aparia en rima amb *-ern*, i apareix sovint en les *VidesR*: «li liguaven pa<I>les en lo dòs per *esquern*», «lo li cremaren per *esquern*», «li dix que aquí s'avia ajustat gran pòbol, per *esquern*, que cal<I>aven», f° 160r1, 215v.2, 264v1, sempre traduït «pro derisu», «deridentes», «derisionis causa» (467.36, 660.6, 833.21). *AlcM* diu que encara s'usa en el CpTarr., localització que sorprèn i que no sé d'on treu (no en el vocab. del Camp per Montoliu).

Escarn, en canvi, és una forma molt estesa en tot el període medieval: com observa Alart en el seu *Inventari Ll. Cat.*, es troba també en Desclot, Llull, Eiximenis (*Regim.*), Escrivà, I. de Villena, *Boeci, Tuglat, Paciò*; rara a l'Edat Mitjana la variant *escarni*, que en Albertà de Bretanya (*Cons. Prov.*, ed. Bna., 1901) apareix un cop, contra tres d'*escarn*, i també figura en els *Romaratges a Terra Santa* de Treps, a. 1323 (*AIEC*, 1907, 374).⁴ És la forma que predomina modernament: el *DTò*. encara no registra més que *escarn*, però Belv. ja dóna aquest com a antiquat, i reconeix només *escarni*, que és el que usen Maragall i molts escr. Renaix (CRos, Febr-Cardona, *DAmen.*, només *escarni*): «El Sant Sepulcre en mans dels moros / --- / enmig d'*escarnis* i d'injúries / ---», Maragall (*E. d'Otterdingen* 1, 67); el *DOrt.* i el *DFa.* les admeten totes dues. Alguns van dir *escarnot*: el Pseudo-Boades, Raimon Caselles (*AlcM*).

El verb ha continuat en ús vigorós i popular fins avui, si bé especialitzant-se cap a l'acc. derivada 'imitar la veu i acció d'algú, exagerant-les i caricaturitzant-les',² especialització comuna a tot el domini lingüístic, *AlcM*, § 4; eiv. «mofarse, remedar» (PzCabr.), mentre que el subst. resta com a expressió literària.

L'un i l'altre són comuns a totes les llengües romà-

niques d'Occident (cf. també *ESCARMENT*); i fins passaren al bc. *eskarniatu*, almenys als dialectes de França («contrefaire», Oihenart, i «se moquer»). Més enllà dels Pirineus la vocal radical és *e* en lloc d'*a*: oc. *esquernir*, també *escarnir*, it. *schernire*, fr. ant. *escharnir* (rar *esche-*); si bé aquest no trigà gaire a antiquar-se després del S. XIV, quedant, però, en els parlars centrals, Borgonya-Bourbon-Morvan-Maine, i especialment en els matisos de «contrefaire» i «railler» (*God.* III, 372); en cast. i port. fou també *escarnir* fins al S. XIV, si bé aquí es tendí a estendre les formes com *escarnece*, generalitzades després a tot el verb *escarnecer*. També el substantiu: it. *scherno* 'burla, escarni', oc. *esquern* o *escarn*, cast. *escarnio* [c. 1200], port. *escarnho*, abans *escárnio*, vivíssim aquest des de les albes del S. XIII (*cantigas d'escarnho*), i el més rar fr ant. *eschar(n)*.

Que es tracta d'un germanisme és evident, ja segons la fonètica, a causa de la inicial *sc-*, it.-oc. *ske-*, amb una *k* que exigeix un mot d'entrada ben posterior al llatí vulgar. D'altra banda la forta vitalitat del mot en castellà i portuguès (en tots dos el verb és freqüentíssim des del S. XII) imposa a admetre que no hi fou una importació del gallo-romànic o del català, i per tant s'oposa a acceptar la idea (comuna entre els romanistes) que partí pertot d'un mot francic (o francic i longobard, en definitiva, doncs, tudesc, «deutsch»). Precisament la gènesi d'*ESCARMENT*, cast. *escarmiento*, port. *escarmento*), demostra que a la Península tingué des dels inicis romànics una vida més pol·len i creativa que a fora, i sembla que en el domini castellà més que enlloc.

Des del punt de vista germànic hi ha un problema, doncs, perquè les aparences en aquesta família lingüística són d'un mot d'extensió molt limitada: a-al. ant. i sobretot b-al. ant. *scern* m. 'engany, burla' («illusió, subsannatio»), a-al. mj. *schern* m. 'broma, burla, enjogassament' («mutwille»), no del tot estrany a l'escandinau antic *scerna*.

Es dóna, però, el cas que en anglès no pot ser mot d'origen directament germànic, o molt difícilment en pogué tenir gaire, no solament perquè la fonètica exigiria llavors *sk- > sh-* (i la raresa en escandinau prova que no és importació dels danesos o vikings), sinó que la filologia anglesa ens diu que *scorn* 'escarni' (angl. mj. *skorne* i *skarne*) no apareix fins c. 1200, i el verb *skarne* 'escarnir' no hi és anterior i hi tingué poca vitalitat: tot indicaria, doncs, que sigui manlleu d'un normand arcaic *escarn*: en el fons, un francesisme (al qual sembla que s'afegiria, jutjant per la variant dominant *scorn*, una influència d'etimologia popular fr. *corne*, com a befa que hom fa als cornuts). Es té, de tota manera, la impressió que en germànic era un mot decadent, en reculada, car en resta algun altre testimoni arcaic, *scirno* m. «hístrio» en antigues gloses, més aviat del territori alt-alemany, i també baix-alemany, ço que, junt amb el germanisme romànic, fa creure que havia estat un mot ben robust en el període germànic primitiu, que després decaigué en germànic propi.